Поштарина плаћена у готову

ЖЕНСКИ ПОКРЕТ

ОРГАН АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ ЈУГОСЛАВИЈИ

Број поштанског чековног рачуна 53.191
Администрација: Кнез Михајлова 46/I

Уредници: АЛОЈЗИЈА ШТЕБИ ДАРИНКА СТОЈАНОВИЋ

Београд, 15 децембра 1929. БРОЈ 21—24 — ГОДИНА X.

Власник за А. Ж. П. МИЛИЦА ДЕДИЈЕР

Излази 1 и 15 у месецу. — Годишња претплата 48 дин. За иностранство 60 дин. Примерак 2 динара

АПЕЛ

ЈУГОСЛОВЕНСКОГ НАРОДНОГ ЖЕНСКОГ САВЕЗА

На скупштини Југословенског народног женског савеза донета је једногласна одлука, да се упути апел свима женским удруженьима која нису чланови Југословенског народног женског савеза: да ступе у чланство, и да све жене, које по разним организацијама улажу много труда и добре воље за стварање бољег живота наше државне заједнице, сарађују груписане и у сиорazуму на свима пољима нашег јавнога живота.

Поздрављајући овај закључак скупштине Савезне, „Женски покрет" доноси апел, који је Управа Савеза упутила женским друштвима:

„Онога дана, када су се остварили идеали нашег народа из свих покрајина, да створе једну јединствену државу и свим својим моћима учине да она остане снажна, удружена жена које раде на хуманом, културном и социјалном пољу из свих делова наше Краљевине, почела су да се групишу у Народни женски савез.

И ако је ово груписање у минулом периоду од десет година имало и тешких криза, које су претиле да га дубоко уздрмају, напретку Народног женског савеза се није могло стати на пут, он се развијао и по броју својих чланова и у своме раду. Народни женски савез је увек доследно ишао своме узвишеноме циљу: да зближи све жене из наше домовине и окупи их у раду на националном, културном и социјалноме пољу ударајући темеље духовном јединству нашега народа.

Овогодишња Скупштина у Салиту, била је једна од најуспелијих, и по резултатима рада и по броју делегата. На њој су се претресала питања која задиру у живот целокупног нашег народа и јасно се истакло да се она могу решити само заједничком и потпуном сарадњом свих наших друштава.

Скупштина Југословенског женског савеза у Салиту донела је једногласну одлуку, да се и она женска друштва, која се налазе ван наше заједнице, позову да ступе у Југословенски женски савез, уверена да не могу постојати препреке нашим женама да се све жене удруже у једну снажну целину, како би што боље одговорили очекиванима, које наш народ у наше жене полаже.

Позивајући вас да приступите Југословенском народном женском савезу, ми вас молимо да примите наше срдачне поздраве."

ЖЕНЕ У БОРБИ

У последњих 150 година звучи из културне и социјалне историје човечанства један свесним нов тон: по некад је као очајан крик појединца у коме су сконцентрисане жалбе и патње хиљадама немих, понекад је као бучан акорд милиона, налик ваљуњеним морским валовима — борба жена за правду. Та борба је основна мелодија, која се парафразира на стотине и стотине начина кроз све њихове акције и покрете. Од оног јасењег дана године 1793, када је под гилотином Француске револуције пала лепа глава прве свесне поборнице за женска права, Olympe de Gonges, па до данашњих дана. — када жене свих континената везује најјаче идеја one правде, која не постати некад основа за међусобни живот народа, — покрет жена је у суштини један исти. Борби противу ропства спола, придружила се борба за економску независност, за право на рад, и она се појачала борбом за политичку равноправност и социјалну правду; све ово везано је борбом за победу етичких и моралних принципа у животу појединца, друштва, државе, међу народима — увек је полазна тачка правда.

У бури револуционарног доба, у борби за један праведнији друштвени поредак, био је створен први феминистички програм. У прокламацији за права жене је године 1789 Olympe de Gonges поставила темеље нашој борби: „Заједница мушкарца и жена саставља народ, на коме је саграђена држава; законодавство мора бити израз воље ове заједнице. Стога морају све грађанке, исто тако као и сви грађани — лично или преко избраног представника — сарађивати на формирању заједнице. Она мора бити за све једнака. Стога све грађанке и сви грађани морају имати слободан улаз у све јавне службе и позиве, и само њихове врлине и таленти смеју бити оцена за њихов избор."

Крик све страсне поборнице за женина права и њен позив: „Жене, уједините се, поставите против снаге сурове силе снагу разума и правде", добио је после три године одјека у Енглеској. И ако тај одјек није пробудио масу жена, него само једну, ипак је та једна у својој дубокој и искреној љубави за слободу и правду дала познијим генерацијама жена једно снажно оружје — ново сазнање. Мату Wollstoncreft-Godwin је године 1792 писала у заносу идејног борца „Одбрану женских права", која је још и данас део феминистичког програма. У тој „Одбрани" и у своме роману „Women's wrong", који је изашао после њене смрти, формулисала је многе истине, које су у то доба деловале револуционарно. Да наглесимо само једну. Она каже: ако стоји жена ниско морално и интелектуално, то апсолутно не одговара њеној правој природи, већ је последица њеног васпитања и социјалног положаја. То сазнање је морало нужно довести до тога, да без страха разголити најбедну срамоту за жену свих векова — проституцију. Она прва поставља ради тога захтев једнаког морала за оба пола, јер каже: само један морал за мушкарца и жену гарантује уопште морал.

Две храбре, неустрашиве жене су крајем X века дале женама целога света идејни програм за њихову борбу, и данас се милиони сакупљају да извојују њихову победу. Глас у пустињи неискрених конвенционалности, које су гушиле сваки слободоумнији покрет мисли, у пустињи страшних предрасуда, које су биле попски окови за жене тадашњега доба, оживео је после дугих година и јаче је одјекнуо у душама и мозговима познијих покољења жена, јер је, поред свих раније тешкоћа, жене тлачило још и економско питање и бездушно рушило њихова дотадашња заточишта — домаћа огњишта. Идеје двеју ванредно далековидих жена, некада исмеване и презрене, покренуле су све жене, које неће да буду паразити друштва, човечанства, већ хоће да све своје моралне и интелектуалне снаге ставе у службу његовог напретка.

Данас нема више гилотине, која би угушила праведну реч, данас су они, који исмејавају покрет жена, сами предмет подсмеха, јер омаловажавањем показују само своју инферирност и незнање. Жене су у чврстим редовима пред вратима јавнога живота, и нема снаге која би их могла опет потиснути у лажни свет застарелих традиција и тешких предрасуда. Данас борби жена за правду стоје другојачи противници, но што су раније били — гилотина, исмевање и презирање. Ти противници заиста не могу ни порушити ни зауставити њихову борбу, али је могу поставити на лажну светлост. Они су ефемернога значења, али су ипак такве природе, да могу компромитовати чисту борбу за правду и уназадити њене прве светле почетке. У сваком идејном покрету лежи опасност дилетантизма, јер сваки такав покрет мора имати своје крилатице у којима је изражена његова идеологија. У колико покрет више јача, у толико је већа опасност од дилетантизма. Крилатице се брзо запамте, лако је обавити их у фразе и растегнути их по милој вољи. У сваком покрету — па и у нашем — увек се нађу личности, које више мисле на признање него на саму ствар, и оне мисле да је у крилатицама, нарочито ако су лепо удешене, суштина борбе и покрета. Оперисање са таквим крилатицама које немају основу у дубоком познавању целокупнога проблема, може брзо привући пажњу масе, али уједно удара борби и покрету жиг неозбиљности. Истина такво заваравање, масе често награђују признањем, јер не виде своју штету. Али, такав дилетантизам није само непоштена радња према онима, које треба пробудити, већ он корумпира борбу и понижава је до демагогије. Против дилетантизма, који заварава и компромитује, треба повести исто тако одлучну борбу, као што су је некада повеле прве поборнице за женину правду против традиционалних лажи и предрасуда. Тај дилетантизам је отров за чисту борбу, и гура је са пробитног правог пута на клизаве странпутице.

Кроз различите борбе су ишле оне, које су нам крчиле путеве, само да нам очувају чисте идеје. Историја

феминистичког покрета је пуна примера како су падали борци, јер нису допустили да борба жена за правду скрене са правога пута, који су трасирале прве жртве. Југословенске жене су тек у стварању своје борбе, оне тек скупљају борце, и стога оне не смеју допустити да им борбу квари покрет дилетантизма, који компромитује. Оне то не смеју допустити, ако осећају истинско поштовање према онима, које су им показале пут из духовног ропства и обогатиле човечанство новим идејама, подижући га тако на виши степен културе.

Љубљана Штеби Алојзија

Дана Голиа-Коблер

Потпредседница Женског покрета у Љубљани

Словеначки уметнички живот претрпео је тежак губитак: 27 октобра т. г. умрла је у 38 години живота пијанисткиња Дана Голиа-Коблерјева, која нас је толико пута својом префињеном уметношћу обавијала лепотом.

Дана није била само као уметница вредна сете пажње, него је била и као човек високо над свакидашњим нивоом. Њен карактер као камен, њена љубазност као мека мелодија, њено схватање живота као свеж дах са наших планина — то је била Дана, коју је свак поштовао ко ју је познавао.

Од како је био основан у Љубљани Женски покрет, она је била његова предана чланица и подпретседница, и цело време своје претешке болести она је била у духу са нашим радом. Она је била и по срцу и по разуму феминисткиња каквих је мало и код ње није било никад речи на језику која не би имала свој извор у души. Добар, племенит човек нас је напустио, зато ће бити њена успомена трајно међу нама.

Љубљана Штеби Алојзија

Резолуције са скупштине Југословенског женског савеза

На годишњој скупштини Југословенског женског савеза, одржаној у Сплиту 6, 7 и 8 октобра т. г. после прочитаних реферата и образложених предлога, донете су следеће резолуције:

I.

На предлог председнице комисије за Мир и Арбитражу, г-це Милеве Петровић, професора, донете су следеће резолуције:

1. Наше женске организације озбиљно прате рад Друштва Народа, оне желе да се међу млађом генерацијом припреме експерти за поједина важна питања, на првом месту питање мањина, социјално-хигијенску заштиту жена и деце и т. д. Стога да се замоли Министарство иностраних дела да стави одређеним експертима сав потребан материјал на изучавање а по могућству у свакој приличи да им олакша одлазак и боравак у Женеви.

2. Да се преко Интернационалног женског савеза и Интернационалне лиге жена за право гласа пошаљу и подупру имена наших евентуалних кандидаткиња, које би могле конкурисати на упражњена места у секцијама Лиге Народа.

3) С обзиром на изванредно велики значај Друштва Народа за рад и живот наших жена, а с обзиром и на националну потребу да страни свет упозна спрему, интелигенцију и вредност наше савремене жене, молимо да се по примеру осталих држава у наше делегације за друштво народа именују и жене.

4. Озбиљност прилика на Балкану захтева будну пажњу и интелектуалну сарадњу жена Балканских држава. Као претседница Лиге жена за мир и слободу, која ради да се дође до сазнања да у данашње време све државе морају решавати своја спорна питања путем конференција и арбитраже, на основи темељног, узајамног познавања, предлажем да се бугарским, румунским, грчким и турским женама упути са скупштине поздрав и понуда за расветљавање и решавање културних, просветних и економских проблема за мир на Балкану.

II.

На предлог председнице комисије за Штампу, г-ђе Миле Симић, донете су следеће резолуције:

1. Да се свима редакцијама упуте молбе да у својим листовима установе рубрике које би служиле за пропаганду женина рада.

2. Да се што пре створи организација жена журналисткиња.

3. Да Савез систематски организује предавања преко радија са темама које би биле у духу општих феминистичких идеја.

III.

На предлог г-ђе Д-р Јелке Перић, професора, председнице комисије за Емиграцију и имиграцију донете су следеће резолуције:

1. Да се по реорганизацији комисије, предвиђене према Статутима Савеза, успостави што ужа сарадња представница ове комисије са постојећим исељеничким органима у земљи.

2. Да ова комисија поведе иницијативу и споразумно са главним приватним исељеничким организацијама испита могућност и потражи најефикасији метод за трајну кооперацију исељеничких организација у земљи.

3. Да се тражи од министра Социјалне политике и народног здравља да из исељеничког фонда омогући плаћање за лечење оболеле деце сиромашних исељеничких породица.

4. Да се тражи од Господина Министра Социјалне политике и народног здравља да за бродарске комесаре бар једанпут годишње одреди и стручно спремне жене.

IV.

На предлог председнице комисије за Заштиту деце, г-це Милене Атанацковић, донете су следеће резолуције:

1. Да се замоли Господин Председник Владе и Господин Министар Социјалне политике и народног здравља, да се хитно приступи изради новога закона о заштити деце и младежи. При изради закона да се консултује и мишљење представница Ј. Ж. С., као искусних раденица приватне иницијативе. Принцип новога закона да буде у главноме тај да се практични рад на заштити деце што више поверава приватној иницијативи, која мора бити строго контролисана и снажно морално и материјално потпомогнута од државе и самоуправних тела.

2. Да се замоли Господин Председник Владе и Господин Министар Социалне политике и народног здравља, да у државном буџету повећају партију за заштиту деце, и да се захтева од свих самоуправних тела да у своје буџете ставе веће кредите за рад на заштити деце.

3. Скупштина Народног женског савеза изражава жељу да савезна друштва у своме раду на заштити деце ступају што више у тесну сарадњу са државом и самоуправним телима, и да стручну организацију свога рада што више поверавају стручним лицима.

V.

На предлог председнице Комисије за женске позиве, г-це Алојзије Штеби, донете су следеће резолуције:

С обзиром на то да је положај жене у позивима још неповољан, неопходно је потребно да се жене што чврше организују. Према томе се доносе следеће резолуције:

1. Да Народни женски савез ради у свакој прилици на томе, да се женама отворе све гране државне службе, и да у томе настојаљу потпомаже све акције професионалних организација.

2. Да Народни савез ради на томе да се свуда спроводи принцип: на једнак рад — једнака награда.

3. Да Народни женски савез брани заштитно законодавство за жене и жене мајке да би се тиме заштитиле будуће генерације и привредна снага жене.

VI.

На предлог претседнице Комисије за правну једнакост жена, г-це Милице Влајић, адвоката, донета је следећа резолуција:

Да се замоли Господин Председник Владе и Господин Министар Правде да сви закони који се доносе у нашој земљи, буду базирани на принципу потпуне равноправности мушких и женских грађана наше државе.

VII.

На предлог председнице подкомисије за кинематограф, г-ђе Миле Симић, донете су следеће резолуције:

Схватајући од колике користи може бити употреба биоскопа за васпитање, како омладине тако и широке публике, Н. Ж. С. жели да се потпомогне ово средство за просвећивање народа, и уједно тежи да се отклоне све негативне стране, које досадашњим уводењем у праксу извођења биоскопа прете да често угуше корисне његове стране. Из тога разлога скупштина Н. Ж. С. доноси следеће одлуке:

1. Да се умоли Г. Министар Просвете и Министар Унутрашњих дела да се што пре донесе модеран закон о биоскопима.

2. Да се на све васпитне школске и хигијенске филмове укине царина при увозу и извозу, било да се ти филмови дају под закуп или у замену између организација или приватних лица.

3. Да се образи најбоља пажња на васпитну страну филмова, како оних за омладину, тако и за најширу публику, и да се већа пажња обрати на хигијенске услове биоскопских дворана и на њихову сигурност.

4. Да се тражи од комисија за преглед филмова да изостављају оне сцене, које подхрањују мржњу међу народима, и пропагирају духовно подржавање рата. У истом циљу обратити се и сопственицима домаћих филмских предузећа.

5. Да се у нашој земљи приступи стварању филмова, који би приказивали живот наших народа, њихове обичаје, њихову прошлост, њихове борбе за ослобођење, њихове културне тековине, њихову природу, њихове лепоте, њихову привреду, њихове културне установе, њихове спортске успехе, њихове туристичке знаменитости, њихове народне ношње, њихове народне игре, њихове народне песме, њихове народне приче, њихове народне обичаје, њихову прошлост, њихове борбе за ослобођење, њихове културне тековине, њихову природу, њихове лепоте, њихову привреду, њихове културне установе, њихове спортске успехе, њихове туристичке знаменитости, њихове народне ношње, њихове народне игре, њихове народне песме, њихове народне приче, њихове народне обичаје.

Вук Орловић (Љубица Велимировић-Попадић)

Претеча

— Писма једне паланчанке —

Београд, 1929. Страна 98, цена 15 динара.

Претеча је дирљива и наивна историја једне девојке која спада у једну од првих генерација наших жена које су, под утицајем школе, почеле осећати неодољиву потребу да живе интензивнијим духовним животом. Ако би ко хтео да пише историју идеја код нас, историју нашег женског покрета, ни у ком случају не би могао занемарити *Претечу*, који износи скромни почетак духовног живота наших образованих жена. Јуначкиња ове књиге, млада и симпатична девојка, симпатична због чистоте, свежине и наивности своје душе, оличава прву узнемиреност и љубав наших школованих жена за пунијим духовним животом, пунијим него што су га имале њихове матере, које су већином биле искључиво домаћице. Једна од првих, она живи богатијим унутрашњим животом и жели да од себе створи изразиту личност. А у ово доба (крајем XIX и почетком XX века) жене са оваквим тежњама наилазиле су на препреке код нас.

1906 године ова млада девојка има око 25 година, што значи да је рођена 1881 године. Треба знати да је 1892 године лист „Браник“ (бр. 118) забележио као велику новост да су те године отворене пуне женске гимназије у Пешти и у Загребу, и да је тим поводом тај исти лист правио велико питање од тога да ли су жене довољно умно развијене, да им се може дати *чак* и матура. Кад се то зна, онда није чудо што се једна личност у нашој приповетки, неки официр, одлучно противи томе да девојке уопште читају. Оне, вели он, треба да се спремају да буду само мајке и домаћице. Наша јуначкиња живи у то доба, кад се код нас још у главном, с неповерењем, па чак и непријатељски гледало на образовање жена. Она је добила једно непотпуно образовање које јој је оставило вечиту и незадовољну жељу. Један од првих њених великих болова био је што је морала после IV разреда гимназије да прекине школовање: „Сећам се добро, пише она, оног судбоносног дана уписивања кад сам, скривена иза једне леске очајничких плакала“... (стр. 25.)

Али, и то мало школе пробудило је у паметној и даровитој девојци духовни живот. Она и даље жудно чита, а поред себе нема никога ко би је разумео и ко би волео оно што и она воли, сем њене сестре. Живи у паланци, а њени око ње немају унутрашњег живота, хипокрити су, слепи су за лепоту њене душе и муче је. Она је у таквим околностима кад наилази у њену варош један млад професор. Жељна симпатије, разумевања и милостиве и благе речи, сву снагу своје лепе и наивне душе она улаже у љубав према професору, јер јој се чини да јој он све то даје. Међутим, тај професор, у ствари човек егоистичан и сувопаран, није дирнут њеном великом љубављу, није умео ни да је осети. После шест месеци, њега премештају. Они се допишују, и док она умире такорећи, он јој шаље „комплименте“ због њених лепих писама. Професор не појима њену фину и осетљиву душу, и кад она пати, саветује јој да чита физиологију која „учи како многа осећања која нам толико бола задају нису ништа друго до правилно или неправилно функционисање појединих органа“ (стр. 44.). Она има за њега неограничено дивљење, мада је понекад близу тога да се освести: понекад ми се „учините затровани цинизмом“, пише му једном (стр. 27). Али, она не би могла поднети то разочарење, зато брзо додаје: „Али ја не промених своје мишљење о вама.“ (стр. 27),

Дирљиво је њено сувише наивно одушевљење за професора који се чини њој, паланачкој девојци са четири разреда гимназије, недостижан по образовању и интелигенције. Рано лишена школе, она има врсту култа за њу, и диви се професору са наивном и слепом вером да школа неизоставно даје велику вредност личности. Она га назива „човеком високе интелигенције и широких погледа на свет.“ (стр. 11) За његов кратки боравак у њиховој вароши вели: „Ваш пролаз кроз наше место био је величанствена појава орла међу врапцима, појава која је морала оставити трага.“ (стр. 11) Довољна су ова два навода па да се види колико је сирота девојка била наивна, колико слепа за стварност. Њен професор није у животу ни патио ни волео, већ је живео спокојно и расчуњијски, ожењивши се доцније богато и бавећи се изумом прашка за гојење свиња.

По свој прилици он ју је увео у идеје Светозара Марковића, и ова их је примила са одушевљењем и наивношћу који су нераздвојни од њене личности. Паланци, пише она,

вали све лепоте наше земље, нашег народног живота, обичаја и ношње, у циљу како међусобног упознавања нашег народа, тако и упознавања других народа.

6. Да се створи чврста веза наше земље са Међународним бироом за измену филмова, који имају за циљ интелектуално, физичко и морално васпитање омладине.

7. Да се по могућству за идући конгрес Н. Ж. С. сниме већина домова разних женских организација, и да се на једном заједничком вечеру прикаже живот и рад савезних друштава.

VIII.

На предлог сарајевског дела управе Н. Ж. С., Организације учитељица и забавила из Београда и Друштва учитељица из Љубљане, донета је следећа резолуција:

Скупштина Југословенског народног женског савеза констатује једногласно да је Уредбом о додатима на скупоћу од 17 априла 1924 године учињена чиновничким брачним другима велика неправда, јер чл. 11 Уредбе одређује: „Ако су муж и жена активни државни службеници у истом месту, не могу обоје примати потпун лични додатак на скупоћу. Један се смањује на половину. Ако додаци нису једнаки, смањује се мањи.“

У име правде и здраве логике поново тражимо да се тај члан укине и да они чланови, чиновници и чиновнице, који живе у законитом браку, буду једнако награђени, као и остале њихове колеге.

Брак и политика популације

— Наставак —

IV. Брачна савјетовалишта

Моја је намјера овим предавањем обратити пажњу слушалаца на једну у сјеверним и сјеверозападним земљама Европе, Америке и неких источних земаља — већ доста дуго познату установу, преко које се врши квалитативна, а с њом у вези и квантитативна политика популације; коју установи је сврха, да истовремено са реформама брачног закона, са економском заштитом брака — упућује народ, како ће очувати способност за здрави брак, за здраво потомство — и тиме за здрав и срећан народ.

Ове се установе зову брачна савјетовалишта.

Прије него ли се почну оснивати овакве установе — свакако би боље било, да се народи систематски упознају са хигијеном уопће, а са еугеником и расном хигијеном напосе. Али, не желећи губити времена сви су прије споменути народи истовремено отварали брачна савјетовалишта — и преко њих организовали хигијенску пропаганду. Још је један разлог руководио те народе за истовремену акцију. Хигијенска пропаганда успјешно се може вршити само помоћу школа, а да не би сав овај народ који је већ одмакао од редовитих школа остао без могућности таковог образовања дају му брачна савјетовалишта прилике чути опште принципе за чување здравља спец. брачног живота и пружити му директне личне упуте, кад му затребају.

Као примјер дјелокруга брачнога савјетовалишта нека нам послужи савјетовалиште у Хамбургу. Њему је задаћа:

1.) обављештавати људе прије склопљеног брака о социјално-етичким, здравственим и правним проблемима, који „могу настати у браку — и

2.) за време брака упућивати на на потребне медицинске, правне и социјалне мјере; објашњавати и ублажити неспоразуме; у најгорем случају — кад заједнички живот постане немогућ — упућивати како да се проведе растава брака без повреде људског достојанства (са женске или мушке стране) имајући увијек у виду, да је циљељ тој акцији циљ *осигурати што потомству правилан душевни и тјелесни развој.*

А стварни програм рада за оваква савјетовалишта примљен је и проводи се у Немачкој у главном овако:

1.) Брачна савјетовалишта дају упутства за чување здравља нарочито у доба биолошког расплођавања; оно објашњава појаве за време пубертета, приправљa људе за брак, издаје уверења о здрављу при склапању брака.

2.) Одржаје предавања о хигијени у школама и народним универзитетама, пропагира идеју еугенике и расне хигијене летима, чланцима и филмовима, васпитава народ да сам тражи савјете — и настоји да искључи сваку присилну мјеру.

3.) Савјетовање се врше бесплатно.

4.) Општине — у Немачкој — су обавезне, да организују и финансирају ове установе.

5.) Воде их службени љекари са квалификацијом опште медицине, али се од њих тражи дубоко биолошко познавање и социјална свијест.

Споменула сам већ прије, да је било еугеничких мјера с обзиром на здрав брак у најдавнијој историји (код Жидова, Грка, Индијаца итд.)

Од XIV стољећа даље појављују се те мјере прецизиране — не душе као неки закони или наредбе — него у форми романа. Од најранијих познати су романи Тома Моруса и Кампанела. Роман последњег — зове се Sonnenstaat — препоручује извјесне мере, да би се одњеговало здраво потомство и. пр.: будући брачни другови треба да се допуњују душевно и тјелесно: интелектуалци са слабом физичком конструкцијом треба да одабиру жене физички здраве и лијепе. Дан и сат најповољнији за концепцију треба да одреде астролози и љекари.

1768 изишао је у Француској роман „Република филозофа“ у којем се за вјереника тражи могућност, да се увјери о тјелесним способностима своје будуће жене, како се не би рађала слаба покољења.

Осим других имају они предлози један специјални недостатак, јер се односе само на испитивање жене и њених квалитета, а мушкарџу је и надаље било могуће уносити у брак болести и неспособности.

Много озбиљнији предлози били су Петер Франка, оснивача хигијене, који је — крајем XVII вијека тражио, да вјереници измјене под заклетвом истинита увјерења о здрављу; а да се брак у случајевима епилепсије, туберкулозе и венеричних болести забрани.

Много прије него на европском континенту регулисале су законом неке сјеверно америчке државе брак у еугеничком и расно хигијенском погледу. 1895 забрањено је у држави Connectitut под тешком казном склапање брака људима са венеричним оболењима, идиотизмом, епилепсијом или каквом психозом. У Вашингтону је забрањено ступити у брак алкохоличарима и болеснима од отворене туберкулозе. Од 1913 је у Pennsylvaniji за дозволу брака потребно службено-лекарско уверење. Од онда свака од уједињених држава већ је извјесне законске мјере за заштиту брака — већином у форми добровољних изјава, које су гарантоване заклетвом. У Мексику постоје веома строге мјере. Надлештва за склапање грађанских бракова стоје под контролом нарочитог брачног института, и ниједан брак не важи, док не добије дозволу тог института. — Све су те мјере у Америци, (чак и — по нашем схватању дивљем Мексику — примљене одмах, без икаквог отпора.

У Европи је Шведска прва забранила склапање брака болесним људима. Вјереници дају изјаву о свом здрављу на часну ријеч; у случају преваре — преварени има право да тужи, а онај који је варао бива кажњен затвором од 2 мјесеца до 2 године. — Сличне законе имају Данска и Норвешка.

У Њемачкој је покренуто питање хигијенске заштите брака 1908 године Ернест Häckel. Савез Мониста учинио је те године представку њемачком парламенту у којој тражи, да будући брачни другови поред осталих докумената поседују и увјерење, да су савјетовани од љекара о дужностима у браку. Представка је образложена ријечима: „Човјек савесно истражује порекло својих коња, паса и говеда прије него што се паре; а кад сам склапа брак не води рачуна ни о свом, ни о душевном и тјелесном здрављу свог будућег друга. — Парламенат је тада тај предлог одбацио без образложења.

1916, и поновно 1917, предало је парламенту исти тај предлог „Друштво за расну хигијену“ помогнуто од 11 других друштава социјално-хигијенског смјера (половица од тих биле су женске организације.) — И ако је после много дискусија парламенат дефинитивно одбио тај предлог 1917 са мотивацијом: да се „човјечанство не може усавршавати као животиње“ — већ је 1916 године „Удруженје за чување народне снаге“ врло енергично пропагирало једну акцију у правцу осигурања здравих бракова и здравих потомака тражећи лекарског увјерења о здрављу пре ступања у брак.

Тек је свјетски рат Њемцима, као и другим народима отворио очи и увјерио их, да је велике квантитативне губитке најбоље паралисати — а и за будућност осигурати егзистенцију расе — квантитативно јаке јединице. Сакупивши сав прећашњи рад у том смислу — отворено је 1919 прво брачно савјетовалиште у Берлину. —

1920 године је њемачки парламенат изгласао закон, по којем су органи установа, при којима се склапају бракови — обавезни дјелити упуте о потребном лекарском прегледу пре ступања у брак — живом ријечи и нарочитим пропагандистичким летцима.

1922, 1925 и 1926 донашани су закони за поједине покрајине, по којима се оснивају брачна савјетовалишта при општинама и срезовима — и закон за издавање службених лекарских увјерења при склапању брака. До 1927 било је у Њемачкој 120 брачних савјетовалишта; а стално се припремају и отварају нова.

Поред бечког савјетовалишта, које већ тет година показује све већу фреквенцију, лијепе успјехе са савјетовањем — оно је овим радом сакупило и велики број интересантних научних података — поред тог за сада једино аустријског савјетовалишта — треба навести Турску републику, која од 1921, има најстрожије законодавство за хигијенску заштиту брака.

Прије ступања у брак сваком се мушкарцу у Турској републици провјери идентитет, провјери се, да ли се налази у списку луетичара — и тек тада мора да се подвргне строгом прегледу службеног лекара. Увјереља приватних лекара имају важности само као су потврђена од које санитетске власти.

И ако се свака утаја или превара строго кажњава — резултати нису најбољи из два разлога:

1.) Супротно схватању XVI и XVII вијека, када се тражило увјереље само о здрављу жена — овај модерни турски закон тражи строги преглед мушкараца, а жена да се прегледају само „откривени дијелови тијела“. И лаику је јасно, да је такав преглед илузоран — и да не потомство бити угрожено са стране мајке на пр. Тбс.

2.) Разлог за провођење овако строгих мјера — које нису оправдане ни са медицинског становишта, нити су практички лако проведиве — фале мање више у свим земљама културним услови — а поготово у Турској. — Резултат је да се тај закон изиграва и са стране клијената и са стране лекара.

V. Наше прилике.

Да детаљно изнесем опис наших прилика, које форсирају да се код нас што прије приступи заштити брака у смислу чувања народне снаге — био би предмет засебног предавања. Летимично само морам споменути, да наша држава — и ако има један од највећих % наталитета показује слаб прираст раја великог морталитета. Код нас годишње умире 50.000 људи од туберкулозе. То није само велики актуелан губитак, него су ти сви људи извор заразе за чланове својих фамилија. Наши алкохоличари без ограничења рађају душевно и тјелесно неотпорне и болесне потомке. Код нас је још не-

Умољавају се претплатници да измире дужну претплату на „Женски Покрет“

која „трули и сагорева у својој љуски,“ треба „пружити не презрење већ факље чисте науке“, кад буде „дошао час за препорођај друштва.“ (стр. 15) Она очекује много од науке и прогреса: „Ко зна шта све двадесети век спрема човечијем раду? Какве велике проналаске у науци, какве важне промене у друштвеном поретку.“ (стр. 30). За те социјалистичке идеје она има мање разумевања, а много више наивног одушевљавања.

Уопште, њена душа, млада, свежа и нова, ничим неблазирана, све утиске прима јако и са одушевљењем, као да је детиња. „Страсно сам се заносила музиком,“ пише на једном месту. „...И позориште сам обожавала. С каквим сам побожним дрхтањем слушала шта ми је мој рођак, медицинар М. причао о М. Х. Т.“ (?) (Стр. 26). Исто тако воли и природу.

Али, и поред тог развијеног унутрашњег живота који јој пружа уживања, она није срећна. Она осећа да ни добар друштвени поредак ни напредовање науке не дају људима срећу. Срећу даје само љубав; њен живот је испао трагедија зато што је онај професор није волео. Равнодушност с његове стране убрзала је њену болест и рану смрт.

Претеча је интересантнија по својим тежњама него по своме унутрашњем животу који није достигао сву дубину и ширину. У једном тренутку обесхрабрења она се овако исповеда своме пријатељу, професору: „Некад помислим да је моја улога на свету завршена, јер не осећам ни трунке воље ма за каква посао. Радим механички оно што ми одреде, и с ужасом осећам ишчезавање своје личности. Сад више не уображавам да ми је потребно наћи џиљ живота, створити нешто што би оставило трага мојој појави.“ (Стр. 73.) Она говори о свом унутрашњем немиру. То је писано још 1907 године; она је онда била једна од ретких жена код нас које су сматрале да је сваком човеку додељена нека улога на свету; које су тражиле џиљ свога живота и које су себе осећале као изразиту личност. Све је то било ново за оно доба, а важно је што наговештава нову епоху у животу наших жена, епоху дубоког унутрашњег живота и духовног и душевног стварања.

Београд. **Вукосава Милојевић**

регулисано доба дозвољено за склапање брака и много другога. — Познајући ово стање нашега народа, а водећи рачуна о губицима у рату — и наши су хигијеничари у почетку нашег заједничког државног живота искрено одушевљени за добро народа у смислу квалитабне политике популације.

У Гласнику Министарства Народног Здравља од 1919-20 налази се предлог Министра Народног Здравља Министарству Вера, да се изради заједнички потсетник за брачне кандидате — са главним мислима о расној хигијени. Исти би служио за припрему и одгој, док се брак не регулише законом са становишта расне хигијене.

Својим актом од 21-VIII-1919 год. број 15916 Министарство Народног Здравља наређује лекарима, да у сваком случају, у којем свештеници затраже — даду уверење о старости, о душевној, тјелесној и полној развијености брачних кандидата — како не би нашкодили народном здрављу браковши слабих индивидуа. О сваком налазу лекар треба да извјести Министарство Народног Здравља.

Исте године одштампан је у том Гласнику веома напредан и праведан „Нацрт закона о браку“, којег је израдио познати наш хигијеничар Др. Лазар Марковић из Новог Сада.

Овај нацрт закона предвиђа наручиту „главну државну брачну комисију“ састављену од лекара — као врховну инстанцију за просуђивање брачне способности с обзиром на потомство.

Према чл. 9 тог нацрта не могу склопити брак ноторни алкохоличари. Забрањено је склапати брак женама испод 16, а мушкарцима испод 18 година.

Не могу склопити брак мушкарци изнад 60, ни жене изнад 45 година. Муж не смије бити старији од жене више него 20 година.

Свештеници и надлежни државни чиновници морају свим брачним кандидатима издавати подсетнике.

Свештеници и чиновници при склапању брака морају питати, да ли су се међусобно испитали о здрављу и т. д.

Исти нацрт закона одређује болести, које су сметње за брак, тако на пр. губа, отворена туберкулоза, венеричне болести — и све друге болести, ако су довеле до изнемоглости.

Министар Народног Здравља дужан је — пошто ступи овај закон на снагу — именовати за сваку административну јединицу по једну брачну комисију, састављену од стручних и карактерних лекара, који морају пред почетак свога рада положити заклетву, да ће своје дужности тачно, савјесно и беспристрасно вршити.

Дужност државних брачних лекарских комисија је, да у духу савремене науке прегледа оне веренике, који им се сами јаве — или их свештеник или чиновник упути на преглед.

Исте те комисије, после довршеног прегледа издају вереницима уверење, да ли су нашли коју од прије наведених брачних сметњи. Уз то мора бити изнесено у уверењу за веренике *необавезно мишљење* о том, да ли код њих има и других сметња за брак са расно-хигијенског становишта.

Из ово мало покушаја у нашој држави видимо да се настојаше за неоспорно потребну заштиту брака и код нас кретало истим правцем, као и у другим државама — с том разликом, — да — осим споменуте уредбе из 1919 године — конкретно досад није ништа учињено.

За разлику од неких брачних забрањивалишта у иностранству — видимо да се у овом нашем нацрту, који предвиђа т. зв. брачне комисије идентичне по саставу савјетовалиштима — дају „необавезна мишљења“ т.ј. брачни кандидати нису законом обвезани ради извјесног лекарског налаза да се ијечене, поновно прегледају и привремено или за увијек одрекну брака.

Спорно је питање и међу самим хигијеничарима, да ли мишљења тих комисија или савјетовалишта треба да остану необавезна. Свакако необавезна форма претпоставља високу културу и етику, и нарочито познавање еугеничких принципа.

Али, пошто све квалитативне мјере за одржање народа или расе користе у првом реду сваком појединцу и његовој најближој околини, пошто те све мјере осигуравају појединцу здраво потомство, а тиме економско благостање, културу и друштвени положај — има много разлога вјеровати, да ће све насилне мјере бити непотребне — јер ће људи сами, *чим буду довољно поучени и етички развијени*, браку дати ону важност за појединца и заједницу, коју му је важност дала сама природа. У смишљеном браку почети свесно усавршавати своје потомство, које је дио неког народа, неке мање или више чисте расе — најпозитивнији и најреалнији је рад сваког човека са правим патриотским и опште човечанским осећајима. —

Сарајево Маша Живановић

Др Алета Јакобс

Алијанса и Инт. Лига Жена за Мир и Слободу изгубиле су велику пријатељицу. Д-р Алету Јакобс.

Ова вредна раденица умрла је у 75 година, активна до последњих дана. Учеснице на Берлинском конгресу још су тамо виделе њену добро познату фигуру, а у последњем броју једног месечног часописа који је изашао после њене смрти публикован је и један њен чланак.

Алета Јакобс била је прва жена лекар у Холандској. У своме позиву видела је беду жена и матера и постала феминисткиња. Цео њен живот био је протест против неправде, нарочито против неправде наметнуте женама и деци. Она је увидела да су политичка права потребна жени као средство за придобијање осталих права која су јој неопходно потребна. Она је прва Холандкиња која тражи право гласа. Велика организаторка, она ради на образовању покрета у Холандској. Као феминисткиња ради на сузбијању проституције, брачном праву, контроли рађања итд.

Њен рад међутим није ограничен на Холандију. А. Јакобс је оснивачица и један од најзреднијих чланова Алијансе. Њен организаторски дух прелази границе Европе, она ради са младим феминисткињама у Јужној Африци, Палестини, Сирији, Египту, Кини и Русији.

Д-р Јакобс није само феминисткиња. Она је имала велико интересовање за проблем мира. Рат је начинио од ње страсну пацифисткињу. После Интерн. конгреса 1915 она је била у делегацији која је обилазила разне земље поднесени владама резолуције донесене на Конгресу. Од тог момента Алета Јакобс радила је за мир и разоружање у Интернационалној Лиги за Мир и Слободу.

Речју и пером Алета Јакобс бранила је жену и њена права. Ње ће се сећати не само њени пријатељи и сарадници у Холандској него и сви они ван граница њене отаџбине.

Жене и Јесење заседање Лиге Народа

Нашим читаоцима је већ познато да Интернационална феминистичка алијанса има сваке године у Женеви свој привремени Биро, у септембру месецу, за време заседања Лиге Народа. Сврха тога Бироа је да се састају, мењају мисли и договарају све истакнуте феминисткиње, које се у великом броју у тој епохи налазе у Женеви, привучене интересовањем за рад Лиге Народа, или као представнице својих држава и разних интернационалних институција. Све оне жене упиру своје погледе у ову највећу интернационалну институцију, од које се очекује препород у међународним односима и у које се улаже чврста вера да ће створити боље дане човечанству.

У овој години живот Бироа Интернационалне алијансе био је изванредно интересантан. Тесна колаборација свих интернационалних организација, које у то време организују своје састанке у Женеви, и ове године дала се јасно осетити. Одржавани су заједнички састанци, конференције, чуле су се одличне говорнице, и заједнички се неуморно радило за време три недеље. Сви састанци тих представница најистакнутијих жена, било радни или они намењени само за међусобно упознавање, били су најлепша манифестација интернационалне солидарности жена у раду за очвршћавање мирољубивих односа међу народима и њи хове ватрене тежње да као интелектуални сарадници на свима пољима рада и живота човечанства, буду потпуно равноправни са мушкарцима.

Интернационални комитет женских организација, затражио је пријем од главног секретара Лиге народа сир Ерика Друмонда, да му изложе захтеве жена, које се односе на Лигу народа. Сир Друмонд је примио делегацију 7 септембра, и у делегацији су били: г-ђа Корбет-Ашби, претседница Интернационалне алијансе, г-ђа Огливи Гордон, п.претседница Интернационалног женског савеза, г-ца Куртнеј, г-ђа Пламинкова, чешка сенаторка, г-ђа Арџис, г-ђа Ана Христић, као секретар Интернационалног савеза, Др. Хилда Кларк, Мис Цимерн, г-ђа Бигланд, и г-ђа Ришбет, преставница Аустралиских жена. Делегација је изразила једногласну жељу да се г-ђа Рашел Гродви задржи на своме високом положају у Лиги Народа, докле год не буде потпуно довршила предузету анкету о социјалним приликама екстремног Истока. Такође је замољен Сир Друмонд да Лига Народа отвори више своја врата женама теме, што ће их у већем броју наименовати за чланове секретаријата, и доделити им важније функције, јер је овај мали број за сада дао доказа, да поверене задатке врши на задовољство свих.

Сир Друмонд је обећао да ће утицати да се захтеви интернационалних женских организација узму у расматрање, уверавајући о своме убеђењу да су они заиста потпуно основани.

Листа жена, делегата својих влада, при овогодишњем заседању, била је срећно увећана: тринаест жена делегата и техничких саветника и две секретари делегација; ево њихових имена: г-ђа Ланг-Бруман, технички саветник немачке делегације; Др. Роберта Јул. делегат — заменик, Аустралија; Мис Макфел. делегат — заменик, Канада; г-ца Анри Форкхамер. делегат — заменик, Данска; г-ђа Швенвик (претседница Британске Лиге за Мир и Слободу) делегат — заменик, и г-ђа Мери Агнес Хамилтон, народни посланик, делегат — заменик, Велика Британија; г-ђа Тилма Хенари, делегат — заменик, Финска; Контеса Апони, делегат — заменик, претседница Н. Савеза Угарског, Угарска; г-ђа Софија Курлиоз, делегат, Литванија; Мис Фебе Миерс, делегат — заменик, Нова Зеландија; г-ђа Ас, делегат — заменик, Норвешка; г-ђа Кливер, секретар Министарства Спољних Послова, секретар делегације, Холандска; г-ђа Хелена Вакареско, делегат — заменик, и г-ђа Александра Кантакузен, делегат — заменик, Румунија; г-ца Панстип Девакул, секретар делегације, Сијам.

Са задовољством констатујемо да се сваке године листа жена, које званично учествују у раду Лиге Народа, полако али сигурно повећава, и са нестрпљењем се питамо, када ћемо на тој листи угледати име и наше жене?

Рат је страшан!

Релативан мир који је настао после 1918 године по целоме свету, узрок је да смо сувише брзо заборавили на жртве светског рата. Ипак је добро као ес чешће сећамо последица најстрашније заблуде човечанства у нашем тако „просвећеном“ веку!

Приликом међуградске конференције у Хагу су многи европски часописи објавили светски рат у бројкама. Европа је ратовала 4 године 3 месеца и 10 дана. За време целога рата било је позваних под оружје 60 милиона мушкараца, 11 милиона је било убијених, т. ј. 11 милиона убистава: „Крв твога брата зове до неба . . .“

За то време било је на сваки минут мртвих 4—5, или на дан 6—7000. Поред тога је погинуло иза фронтова 7 милиона особа од глади, 20 милиона било је рањених. Све ово је поднела наша толико опевана култура и хуманост тако равнодушно као да гледа у кинематограф интересантан лов каквог енглеског лорда.

Американци су израчунали да је стао светски рат 186 милијарди дојлара. Кад би употребили ову своту у продуктивне сврхе, имала би свака породица у Немачкој, Аустрији, Француској, Русији, Енглеској, Северној-Америци, Канади и Аустралији своју кућицу у вредности четврт милиона динара . . .

Пре рата дуговала је Америка Европи 100 милијарда, а данас је Америка без дугова и Европа јој је дужна 900 милиона. Постепено се претвара горда Европа у колонију Северне Америке, заправо њених капиталиста.

Европа је поносна на своју стару културу и цивилизацију — али светски рат је очигледно доказао да смо још ужасно далеко од праве културе, и послератне године потврђују да европски народи нису ништа научили, јер нам статистика каже да је данас у Европи милитаризам јачи него што је био пре рата.

Љубљана Воде Ангела

Белешке

Сећамо се наших знаменитих жена! Женски покрет у Љубљани предложио је општинском одбору љубљанском да именује неке нове улице именима жена, које су значајне за културни живот Словенаца. Предложио је следећа имена: Јосипина Турнограјска, Павлина Пајкова, Луиза Песјакова, Зофка Кведерова, Ивана Кобличева, Вела Нејринова. Препоручујемо и осталим Женским покретима!

У Софији! Интернационална лига жена за мир и слободу је закључила да одржи своју обичајну летњу школу у години 1930 у Софији и очекује да ће бити нарочито из балканских земаља велика посета жена.

Конференција за одијумом. Интернационална лига жена за мир и слободу сазвала је у Берлину конференцију против одија и осталих омамних отрова. Конференција је била 28 новембра и присуствовао јој је Alfredo Ernesto Bianco, који је у Друштву народа стручњак за ово питање. Друга интересантна личност на овој конференцији је била Францускиња Marcelle Capy, позната пропагаторка идеје за светски мир.

ШТАМПАРИЈА „ТУЦОВИЋ“ — БЕОГРАД МАКЕНЗИЈЕВА УЛИЦА БРОЈ 3. — ТЕЛЕФОН БРОЈ 11-42 И 47-35.